

שנת האנחנו: איך חוזרים להעריך את הביחד על פני הבדידות?

למה צריכים את הביחד? אנחנו רוצים להחיות את העיקרון הבסיסי: האדם נברא כחתיכה ולא כיחידה. כל אדם הוא איבר, רכיב, מתוך המארג השלם של החיים האנושיים והעם היהודי, והאושר המוחלט הוא להתמזג עם אחרים כדי להשיג שלמות.

ב"ה | פרשת וילך - הקהל | תשפ"ג

זה התחיל עם המהפכה האינדיבידואלית שהעצימה את הזכויות של היחיד, וייצרה דורות של אנשים שפועלים לשם עצמם. ואז באו המסכים והפכו את החיים לאירוע יחידני. אפשר ללמוד מהמסך בלי חברותא, אפשר לשחק שחמט בלי לראות חב, אפשר לשלוח הודעת 'סליחה' בערב יום כיפור בלי לפגוש את העיניים, וכך צמח דור שהמעשה המקודש שלו הוא צילום סלפי, בו אני מצלם את עצמי תופס את כל התמונה, והמשפט המאפיין הוא: "עזוב אותי, לא צריך אף אחד ותן לחיות בשקט".

שתי אימהות קוננו על מצב הדור. אחת אמרה: "אין היום חיי משפחה. כל אחד תקוע בקריירה שלו ובמסך שלפניו ואיננו מצליחים להיפגש". השנייה הגיבה: "על מה את מדברת? לי יש שיטה מצוינת לכנס את המשפחה. אני נכנסת לחדר בו נמצא הראוטר (המודם שמעביר את תקשורת האינטרנט) ומוציאה אותו מהשמל. תוך רגע כל המשפחה מתאספת לחדר בצעקות: "מי נגע בראוטר?".

אז למה צריכים את הביחד? אנחנו רוצים להחיות את העיקרון הבסיסי: האדם נברא כחתיכה ולא כיחידה. כל אדם הוא איבר, רכיב, מתוך המארג השלם של החיים האנושיים והעם היהודי, והאושר המוחלט הוא להתמזג עם אחרים כדי להשיג שלמות.

בהערה! הובא סיפור מרגש מחיי המשפחה.

העיר קאזאן ברוסיה היא מרכזה של הקהילה הטטרית, קבוצה מוסלמית שמונה כמה מיליוני בני אדם. אחרי שבועים שנות קומוניזם ודיכוי פעילות דתית, הצעירים ממעיטים עניין במסורת ואנשי הדת ישבו לטכס עצה כיצד להחזיר את הערכים הדתיים לקדמת הבמה. הרשויות ערכו מפגש של כל ראשי הדתות בעיר - כולל הרב ולהבדיל הכומר הראשי - וכל אחד השמיע את דעתו.

הכומר הפתיע: "בכל שבת בבוקר אני רואה מהחלון את הרב יצחק גורליק, רב העיר ושליח חב"ד, צועד עם בנו לבית הכנסת. אני חושב שזאת תופעה חריגה שכבר אינה מצויה: אבא וכן שהולכים יחד. בדרך כלל זה או ילד שהולך עם האבא או אבא שהולך עם הילד. אבא שצריך ללכת לבנק ולא מצא בייביסיטר - גורר את הילד אחריו, וילד שהולך להופעה וחושש לשבת לבד - סוחב את אבא אתו. אבל הם לא הולכים יחד, הם לא שותפים באותה משימה.

"הרב מצליח לייצר תופעה בלתי רגילה, בה האבא והילד פועלים כצוות. ובכן, אולי כבודו ילמד את הסוד: איך גורמים לשני הדורות לפעול יחד?".

נחמד לקבל מחמאות מאורח לרגע, אבל כואו נודה שהכומר הציף את אחת מבעיות הדור הגדולות, שאינה פוסחת גם עלינו: הבדידות. העובדה שאנשים חיים לבד. ומה שגרוע יותר, שהבדידות הפכה להיות ערך. אם ברור הקודם התבודדו וככו, היום מתבודדים ולא מבינים למה צריך חברים.

1 שני חברים מאמריקה החליטו לנסוע ביחד ליום כיפור. שניהם היו אנשים עסוקים - אחד איש עסקים גדול מברזיל והשני רופא לב מפלורידה והם רצו להחליף אווירה ולנוח בימי החגים. הם בחרו במדינת קונטיקט בארצות הברית, שם היו להם מכרים. הם לקחו מלון קרוב לבית הכנסת האורתודוקסי, בו התפללו המכרים שלהם וכמה דקות לפני החג יצאו לכיוון בית הכנסת לפי הוראות הדרך שקיבלו מראש. הם נעו ונדרו ברחוב, אבל לא מצאו את המקום. הם היו בלחץ, השמש עמדה לשקוע והם יפספסו את כל נדרי.

זה נולדתי וכיום זה אמות.

התורה מתארת ביטוי חדש שלא נאמר עד כה: "וילך משה וידבר". אבל לאן הלך? למה היה עליו ללכת? אומר הרמב"ן כי הייתה זו הליכת פרידה. משה יצא מהאווהל במחנה לוייה והלך למחנה ישראל להיפרד מהם. כמו אבא חולה ל"ע שהולך לבתי הילדים לפגישה אחרונה ופרידה.

משה לא בא להיפרד בידיים ריקות:

דברים רבה ט, ט: כיון שידע משה שהיה לו למות באותו היום, מה עשה? אמר רבי ינאי: כתב י"ג תורות - י"ב לי"ב שבטים ואחת הניח בארון, שאם יבקש לזייף דבר, שיהיו מוצאים אותה שבארון.

משה הכין מראש שלושה עשר עותקים של ספר התורה והעניק את הספרים לכל שבט ועוד אחד השאיר למשמרת בארון הכרית. אחרי שהעניק את ספרי התורה, עבר לצוות את שתי המצוות האחרונות בתרי"ג - ששתיהן עוסקות באותו עניין: נצחיותו של ספר התורה במרכז חיינו.

כמובן, משה שומר את שתי המצוות הללו לסוף חייו ומעניק אותן בנפרד מכל המצוות האחרות שכבר נאמרו מתחילת פרשת שופטים עד תחילת פרשת כי תבוא, שכן שתייהן נועדו עבור **היום שאחרי**. הן תעודת הביטוח והשעון המעורר בימים הרחוקים שיבואו אחרי פטירת משה והעם ישקע בדרך הטבע בחיי החומר ובהנאות העולם וייסחף אחרי רוחות המודרנה.

2. דברים לא: מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות, בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר ... תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל בא-זניהם. הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם.

רמב"ם חגיגה ג: מביאין בימה גדולה של עץ ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים והמלך עולה ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו ... חייבים להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני.

בפתחה של שנה מיוחדת, **'שנת הקהל'** (ראו הרחבה בהערה²), נאחל לעצמנו שתהיה זו שנה של חיבורים: בחורים ובחורות יקימו בתים בישראל. זוגות יילדו ילדים, כל אחד יזכה לחברותא ללמוד עמה, וכולנו נברג את עצמנו לתוך קהילה משגשגת ומגובשת שתצמיח אותנו בכל הרמות.

כדי להבין את הדברים, הבה נעלה ארבע קושיות מעניינא דיומא ונלך לפי סדר האירועים: א. מה פתאום מצווה פרשת וילך להקהיל את העם מדי שבע שנים **לשיעור תורה לכל המשפחה**? איך אפשר ללמוד אנשים, נשים וטף? הרי שני הכללים הראשונים בבניית שיעור הם: לסווג את קהל היעד הספציפי - גברים או נשים, צעירים או מבוגרים, והכלל השני הוא: בלי ילדים...?

ב. מה קרה למצווה האחרונה בתרי"ג? איך זה שלא מצאנו יהודים בכל הדורות שעושים מאמץ לקיים את המצווה האחרונה עליה קראנו בפרשת וילך, שכל אחד **יכתוב לעצמו ספר תורה פרטי**?

ג. שאלה מציקה: איך בנוסח הווידוי ביום הכיפורים אנו מאשימים את עצמנו בחטאים נוראים ואיומים - **כשאנו יודעים בבהירות שלא חטאנו בהם?** למשל, "על חטא שחטאנו לפניך בגילוי עריות, בועידת זנות, בכפת שוחד, בנשך ובמרבית, בחילול השם, בשבועת שוא"?

ד. למה הווידוי ביום הכיפורים מנוסח בלשון רבים, "אשמנו, בגדנו"? הלו, בשם מי אתה מדבר? האיחוד האירופי? מי עוד היה בשעת החטא? ולמה לא נודה על האמת ונאמר **'אשמת, בגדתי'**?

אנו נטען כי כל החיים היהודיים נוצקו באותה תבנית: לא נבראו כיחידות עצמיות, אלא **כנפש אחת מפוצלת בגופים רבים** וכולנו חייבים את כולנו כדי **להשיג את מירב החיים**.

ב. בשבת האחרונה קראנו את פרשת "וילך", שמספרת על מאורעות היום הרמטי, ז' אדר. זה היה יום ההולדת ה-120 של משה והוא העריך כי זה יום מותו. ואף שאדם אינו יודע יום מותו, כמו הסיפור הידוע עם דוד המלך, אבל משה העריך מסברא שהקב"ה ממלא שנותיו מיום ליום ולכן יום ההולדת שלו יהיה גם תום שליחותו בעולם הזה.

1. דברים לא: וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל ויאמר אליהם: בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, לא אוכל עוד לצאת ולבוא. **רש"י:** היום מלאו ימי ושנותי, ביום

לפתע הבחינו בצעיר חובש כיפה עומד ברמזור. הוא אמר שאינו מכיר את בית הכנסת עליו דיברו, אבל יש כאן בית כנסת חדש וקטן והוא יפנה אותם לשם. הוא עצמו הולך להתפלל במקום שלישי, במניין לצעירים, אבל הם מוזמנים ללכת לבית הכנסת עליו המליץ. לא הייתה להם ברירה והלכו למקום בו לא הכירו איש.

באמצע 'כל נדר' נשמעה צעקה מאחור. אחד המתפללים עבר אירוע לב חמור. המזל היה שאותו רופא לב היה שם והוא זינק ממקומו והציל את חייו לפני שהגיע האמבולנס. זה היה אירוע מרגש, שלימד אותם על השגחה פרטית ועל כך שכל אחד צריך להיות במקום שנועד לו.

הם התחברו למקום והחליטו גם בשנה הבאה לבוא לקונטיינטר ולהתפלל שוב באותו בית כנסת. האיש שחייו ניצלו בשנה שעברה, קיבל את פניהם ביחד עם אשתו והאישה סיפרה: "הייתי חייבת לדעת מי היה הבחור שכיוון אתכם אל בית הכנסת הזה, למרות שתכננתם ללכת למקום אחר. ובכן, היה זה בני הבכור, שהלך לבית כנסת שלישי, אבל באינטואיציה של ילד, היה השליח להציל את חייו של אביו..."

אז בן מציל את אבא שלו, על ידי שמפנה יהודי לבית כנסת בו יהודי אחר זקוק לו... ככה אנחנו: **ידיים שלובות**.

2. למרות שמצוות ההקהל נמשכה שעה אחת, הרבי קרא לכל השנה 'שנת הקהל', כמו מצוות היובל שעיקרה היה שעה אחת, בתקיעת השופר ושילוח העבדים במוצאי יום הכיפורים, ובכל זאת כל השנה נקראת 'שנת היובל'. שכן עניינו של הקהל הוא 'ליראה את ה' ועניין זה יכול להימשך כל השנה, ובפרט בזמן הגלות שאין לנו את מעמד ההקהל עצמו ועיקר המצווה מתקיימת באופן רוחני, ובמילא יכול וצריך לעסוק בה כל השנה.

בני ישראל שימה בפייהם.

רבה מפרש את המילים "כתבו לכם את השירה", כמדברות על כל ספר התורה. היינו שהן אינן מכוונות רק על "שירת האזינו", שאותה יאמר משה בעוד כמה פסוקים, אלא התורה כולה מכונה בשם "שירה". ומצווה על כל איש מישראל לכתוב לעצמו ספר תורה פרטי, כמו תפילין וציצית.

סנהדרין כא,ב: אמר רבה: מצוה לכתוב משלו, שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת.

בהערה³ הובאה הרחבה יפה אודות הקשר בין השירה לתורה.

וכאן עולה השאלה השנייה: איך הזנחנו מצווה מפורשת מדאורייתא, שאמורה להיות יקרה שבעתים בהיותה הדבר הלכה האחרון בו נפרדנו ממשנה?

השאלה אינה רק עלינו, יהודים פשוטים שמתקשים בהשגת מאה אלף דולר לכתוב ספר תורה, אלא על כל גדולי הדורות מרבא עד הרמב"ם, שלא שמענו שדקדקו לכתוב ספר תורה פרטי? יתירה מכך והוא העיקר: איפה היו דורו של משה - ששמעו ממנו עצמו את הציווי עם כל הסערה הרגשית בדקות האחרונות לפני שטיפס להר נבו, ולא שמענו שמאות אלפי יהודים בכניסתם לארץ טרחו למצוא עררי בקר להפיק כמויות קלף ענקיות כדי לכתוב 600,000 ספרי תורה לכל נער וגבר?

בנוגע לדורות האחרונים ולזמננו, מציב הרא"ש יסוד חשוב:

רא"ש תחילת הלכות ספר תורה: מצות עשה לכל איש ישראל לכתוב ספר תורה לעצמו ... זהו בדורות הראשונים שהיו כותבים ספר תורה **ולומדים בו**, אבל האידנא שכר תבים ספר תורה **ומניחים אותו** בבתי כנסיות לקרות בו ברכים - מצות עשה על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב **חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושה** להגות בהן הוא ובניו, כי מצות כתיבת התורה היא **ללמוד בה**, ככתוב 'ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם', וע"י הגמרא והפירוש ידע פירוש המצוות על בוריים.

הפסוק מדגיש את מטרת המצוה בכך **שנלמד ונדע** לקיים המצוות. ולכן לאחר שנכתבה התורה שבעל פה עם כל ההלכות והמקרים שהתחדשו והלימוד הוא מתוך ספרי המשנה וההלכה ולא מתוך התורה - המצוה כיום היא (לכתוב או) לקנות ספרי משנה וגמרא.

צריך לחוות אירוע כזה בשביל לתאר אותו: פעם בשבע שנים, במוצאי החג הראשון של סוכות שאחרי שנת השמיטה, עוזב כל עם ישראל את עיסוקיו ועולה להר הבית. החיוב הוא על כל ישראל ממש: "האנשים, הנשים והטף". הלשון "טף" (בניגוד למילה "בניהם" שכתובה בפסוק הבא), מדברת על קטני הקטנים שצריכים לאימוניהם ושכובים בעגלות. מיליוני אנשים מתקבצים לרחבה אחת והמלך עולה על בימה גדולה של עץ וקורא בתורה. הוא קורא פרשיות נבחרות העוסקות ביסודי היהדות ומחזק את המחויבות של ישראל לתורה והמצוות.

תחשבו, להבדיל, על נשיא המדינה שפעם בשבע שנים מכנס את כל המדינה - אנשים, נשים וטף - לגן הוורדים בירושלים ומקיים טקס השבעה לחוקי המדינה. כמה זה יכול להיות מרגש ומרומם...

וכאן עולה השאלה הראשונה: למה שיעור לכל המשפחה? מדוע לא לכנס בקבוצות נפרדות, בנים וגברים מגיל 13 והמלך יקרא באוזניהם דברים קשים כגידים, ועוד אירוע נפרד לנשים ובנות מגיל 12 בהובלת המלכה ולהן תאמר דברים רכים ומתקבלים על הלב? כך הרי נהג משה בעצמו בקבלת התורה, שכינס אירועים נפרדים לגברים ונשים? מעבר לכך: מה עושים שם הילדים? הרי תינוקות צורחים בעגלות הם לא בדיוק סגולה להקשבה יתירה?

כמובן, ההסבר הבסיסי נמצא במילותיו האחרונות של הרמב"ם לעיל: **"כיום שניתנה בסיני"**. המעמד הנשגב נועד לשחזר את מעמד קבלת התורה בהר סיני ולהטעין את עם ישראל מחדש ביראת שמים. הכמות האדירה של הקהל עושה משהו לנפש, בבחינת 'מיליארד סינים לא טועים'... יש משהו מחבר בראיית כל ישראל ביחד, שחוקקת מחויבות וחיבור שלמעלה מפרטים.

חינוך מצווה תריב: שיקהלו יחד בזמן מן הזמנים לשמוע דבריה, ולהיות הקול יוצא בתוך כל העם - אנשים ונשים וטף: **מה הקיבוץ הרב הזה שנתקבצנו כולנו?** ותהיה התשובה: לשמוע דברי התורה שהיא עיקרנו והודנו ותפארתנו, ויבואו מתוך כך לספר בגודל שבחה והוד ערכה ויכניסו בלבם חשקה.

אבל בנוסף לטעם הבסיסי, אנו רוצים להמשיך ולחפש את המשמעויות הפנימיות של חובת הקיבוץ, ובעיקר את המשמעות הנצחית של המצווה לרגעים האחרונים של הגלות.

אחרי מתן מצוות הקהל, משה ממשיך ומצווה את האחרונה שסוגרת את התרי"ג:

דברים לא: ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את

3 איך אפשר לתאר את התורה כשירה, כשהיא ספר ציוויים תקיף שלא פעם אינם קלים לקיום? ישנו פירוש חסידי וממלא את הלב: התורה היא שירת הנשמה. היא הסולם דרכו מטפסת הנפש ומתחברת לעולם העליון. "שירה", פירושה, **תנועת הנפש שפורצת החוצה**. בעוד שסיפור מעביר רעיונות ושכלים, שירה נועדה להעביר תחושות מהדהדות שמילים אינן יכולות לבטא אותן. כמו שמחה מתפרצת, כאב צורב בבשר או געגוע שאינו ניתן להכלה. לפעמים אדם מרגיש משהו עמוק כזה שהוא משתיק את האנשים סביבו: "תפסיקו לדבר ובואו נשיר משהו..." כך התורה היא הסולם דרכו מטפסת הנפש ממגבלות הגוף ומחברת נברא ובורא.

ברוח זו, שמעתי מאבי רעיון יקר: צורת כתיבת השירה בתורה היא **בהשאת חללים ריקים בין המילים**. שירת האזינו כתובה בשני טורים ושירת הים כתובה בצורה של לבנה על גבי אריח. שכן החלל נועד לבטא את הרגשת הנפש שגדולה מהמילים, בבחינת 'יותר ממה שאמרתי כתוב כאן'.

כך לשון רבנו הזקן (ליקוטי תורה פקודי ג,א): "נפש האלוקית עולה ויורדת בבחינת 'רצוא ושוב' בתמידות בלי הפסק ... וע"ז עולה ממדרגה למדרגה עד רום המעלות, וזהו ענין שיר הלויים על הקרבן ... מפני שעל ידי השיר ברצוא ושוב מגביהים ומרוממים למשכן עד שנעשה בחינת יחוד העליון".

(בהתאם לזה עורר הרבי על מבצע "בית מלא ספרים", וכך מקבל הבית צורה של בית יהודי שחוקק בלב הדורים בו והנכנסים אליו יראת שמים. וגם הספרים משמשים כתובה ומענה כשעולה שאלה או כשרוצים להרחיב דעת וכך מקיימים המצווה "ועתה כתבו... שימה בפייהם").

אבל עדיין לא מתורצת השאלה הבסיסית: מדוע דורו של משה וכל הדורות שעד כתיבת המשנה בזמנו של רבי יהודה הנשיא, לא התאמצו לקיים את המצווה האחרונה בתרי"ג? גם כאן אנו רוצים להביא פירוש פנימי וייחודי שיישב הדברים.

אחרי שתי השאלות הקשורות לפרשת וילך, נחתום בשתי קושיות אודות נוסח הווידוי ביום הכיפורים כפי שניסחן הרב חיים ויטאל בשם רבו הגדול, האריז"ל:

3. שער הכוונות דרוש חזרת העמידה דרוש ה: צריך האדם לומר כל פרטי הווידוי כולם, אשמנו בגדנו וכו', אע"פ שידוע בעצמו שאין כל הדברים ההם ונראה כמדר בר שקר? ... וכן תבין טעם נכון למה נתקן הווידוי בלשון רבים? כי היה צריך לומר אשמתי בגדתי?

איך עומד יהודי ביום הכיפורים ואומר עשרה ווידויים וחוזר ומכה על החזה ומאשים את עצמו בדברים שלא היו ולא נבראו? כיצד פותחים פה לשטן לקטר עלינו ביום הדין?

עוד מקשה האריז"ל: למה מנוסח הווידוי בלשון רבים: "אשמנו, בגדנו ... על חטא שחטאנו?". תתארו אדם שעומד בפני קצין חוקר ואומר: "גנבנו, גזלנו..."? הלו מי זה גנבנו? מי עוד היה אתך במקום הפשע? נכון, כך נוהג ילד שרוצה להתחמק מעונש ואומר למורה "היינו שם הרבה ילדים...", אבל התנאי הראשון לכפרה הוא לקחת אחריות ולא לפזר אותה בין אחרים?...

הבה נפתח יסוד גדול ורוחבי בתורתו של הרבי מליובאוויטש, שמאיר את מרכז חיינו.

ג. המסר הפשוט של הקהל הוא שגולרנו לעבוד את ה' ביחוד. הדרך העולה למעלה היא זוגית, משפחתית וקהילתית. למרות שעבודת ה' היא אירוע פנימי, אישי, שמוכרח להיות אינדיבידואלי, בכל זאת עלינו להתבודד בתוך הציבור. להיות אינדיבידואלים כחלק מקבוצה.

הבה נפתח זאת בשתי רמות: פשוטה וקבלית. ראשית, ביחד אנו שווים יותר. כשאדם לומד ומתפלל לבד - הוא מקשיב לעצמו ואילו כשעושים זאת יחד - נהנים ממשאבים כפולים של כלל הכוחות.

הגמרא אומרת את הביטוי המפורסם: "או חברותא או מיתותא". חוני המעגל היה חכם חשוב, שחי בסוף ימי הבית השני. כל ימיו הטרידה אותו השאלה: איך מתאר הפסוק את גלות בבל כמו "חלום", כנאמר "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים", והרי גלות בבל נמשכה שבעים שנה וכיצד חלום יכול להימשך שבעים שנה?

פעם הלך ברחוב וראה אדם נוטע עץ חרוכים. הוא התפלל, חולפות שבעים שנה עד שעץ כזה ייתן פירות ועבור מי הוא טורח? הלה ענה: "כמו שאבותיי נטעו בשביל ילדיהם, אני נוטע עבור ילדי ונכדיי". חוני חש עייפות ושכב לצד הערוגה לישון. כשהתעורר, גילה לתדהמתו את העץ פורח ואיש צעיר קוטף ממנו. הוא הבין שישן שבעים שנה וההוא שקוטף מהעץ, הוא נכדו של החקלאי.

הלך חוני לביתו הטבעי, לבית המדרש, ושמע את הלומדים אומרים: "הלימוד שלנו כה טוב ומאיר, כמו בימים של חוני המעגל שהיה מסביר הכול בטוב טעם". קפץ חוני לתוך הקבוצה ואמר: "אני הוא חוני המעגל". הביטו בבוז באיש התמהוני. הוא ניסה למצוא חבר שילמד אתו, אבל כשהתעקש שהוא חוני המעגל - התרחקו ממנו. כשראה שנותר ללמוד לבד, הרים עיניו לשמים וביקש למות. רבא, האמורא הגדול, היה מספר את הסיפור ומסיים: "הנה הוכחה נוספת לפתגם העולם 'או חברותא או מיתותא'". או למצוא נשמה נוספת ללמוד עמה או למות...

ביטוי עוד יותר חריף לכך הוא הדבר הבא: הגמרא בתחילת ברכות מספרת על רבי יוחנן שהיה אב שכול ואיבד את כל עשר ילדיו בחייו. הוא היה הולך עם העצם של בנו העשירי ויש אומרים שהכוונה היא לשן של בנו ולא עצם ממש שהיא מטמאת ומנחם את הבריות שאיננו מבינים דרכי ה'. מצד שני, מספרת הגמרא בדברים מדהימים כי כאשר ריש לקיש עזב את החברותא עמו, בעקבות דין ודברים שאירע ביניהם (ראו בבא מציעא פדא), רבי יוחנן יצא מדעתו, עד שמת מרוב צער.

והדברים מפליאים: על בניו הוא התנחם, אבל על החברותא לא מצא נחמה? אלא כנראה שבנים הם סוף-סוף מציאות נוספת והתנחם בכך שדרכי ה' לטובה, אבל חברותא הוא יד ורגל שצועדים עמה יחד ובלא זה אין לימוד, ובלא לימוד לא מצא רבי יוחנן טעם בחייו.

חסידים מספרים: הבעל שם טוב היה מאריך בתפילת שמונה עשרה והתלמידים היו ממתנים בסבלנות. פעם כמה מיהרו לצאת והתכוונו לחזור עד שהרבי יסיים. הם יצאו החוצה, אבל להפתעתם, הבעש"ט מיהר לסיים את התפילה. הוא הסביר: כשאני עולה למעלה, אני מטפס על התפילות של כולכם. אני לוקח את היתרונות של התפילה האישית של כל אחד ובכוח הרבים, מטפס לרקיע. אבל כשכמה מכס עזבו ויצאו, איבדתי את הסולם שהרים אותי והייתי מוכרח לרדת בחזרה...

בהערה⁴ הובא משל עממי.

4 אברהם היה חלק מקהילה תוססת, מגיע לתפילות, משתתף בשיעורים ושם יד כשצריך לעזור. אבל פעם הפסיק להגיע. הרב התעניין מה קרה והחברים אמרו שהכול בסדר, אבל הוא רוצה להיות עם עצמו. הוא לא מרגיש צורך בחיבור לקהילה.

הרב הלך לבקר את אברהם בביתו. זה היה אמצע החורף והאיש ישב עם ספר ביד, ליד תנור האח, שבער באש עם גחלים שהונחו בתחתיתו. הרב לקח את המלקחיים והוציא פחם בוער מהלהבות והניח אותו בפניה צדדית בתוך האח. שאר הגחלים זהרו ואילו פיסת הפחם המבודדת הלכה והתבהרה מרגע לרגע, איבדה את הניצוץ האדום והצהוב עד שכבתה. היא נחה שם קרה ומתה. הרב לא אמר מילה, רק הנהן לילה טוב וחזר הביתה.

בשבת שלאחר מכן חזר האיש לבית הכנסת. הוא הבין שגחל שבער לבדו - גווע בקלות.

ומשלימים זו את זו. הדבר דומה לגוף האדם בו עצבים של הראש נמצאים ברגל ועצבים של הרגל נמצאים בראש ובריאות עצב אחד משפיע על הצד השני של הגוף.

דרך מצוותיך מצוות אהבת ישראל: אדם הראשון היה כללות כל הנשמות ... מהם נתלים בראשו ומהם נתלים בזרועו ... ולכן הוא הגורם עניין ההתכללות אחרי יציאתם כל אחד בפני עצמו ... כמו בגוף אחד שהגם שהוא בהתחלקות ציור איברים, ראש ורגליים ידיים וציפורניים, כל אחד כלול מזולתו, שביד יש חיות מעין הרגל על ידי הוורידים שנמשכו בו וכנודע שמרפאים איבר אחד על ידי הקזה בחברו מצד עירוב הדמים ... וכך הנפש לא נפרדה ויש לה כאב עצום ברוחניותה מכאב העין.

עד היכן מגיעים הדברים? הנה קטע מופלא בו ממליץ הרבי לחסיד שסבל מחולי, להרפס ספר חסידות ולגרום לאחרים להתחזק ברוחניות – ועל ידי שישפיע עליהם, הם ישפיעו עליו בחזרה...

אגרות קודש ד/קל: במענה על מכתבו המודיע שעשו לו איזה פעמים ניתוח וכו' הנה כיון שכל ישראל ערבים – מעורבים – זה בזה, ומה שחסר לאחד יוכל להתמלאות על ידי שיקבל זה מהשני, וכנראה גם בגוף האדם, שאם נחלש אבר אחד, נמשך לו חיות וחוזק להתגבר על החולשה מחיות שאר האברים, הנה ידפיס על חשבוננו ספר ממאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר על ידי זה ישפיע בלבבות כמה מבני ישראל חיות רוחני והם ישפיעו לו תוספות חיות גשמי. ואל יתבהל מההוצאות הכרוכות בהדפסת ספר כזה, כי השי"ת יתן לו חיים ארוכים ויתן לו היכולת להספיק הוצאת ההדפסה הנ"ל.

בהערה⁶ הובא סיפור המוכיח זאת (מגיליון הסיפור שלי 204, ג'ע"ס).

עד כאן ברמה הפשוטה, אבל תורת הקבלה נותנת לדברים עומק מרהיב: **הזולת הוא אני!** זה לא שאני נהנה מהיכולת הנוספת של הזולת, אלא כולנו עצם אחד שמחולק בגופים רבים. הקב"ה ברא את העולם בצורה כזו, שנשמת אדם הראשון הכללית, התפצלה בגופים רבים וכל אחד ירש חלק אחד ממנה. ועדיין כל מארג הנשמות חש את שותפיו בצורה מיסטית וזה משפיע על רעהו.

הנה ישנה הלכה גדולה: "כל ישראל ערבים זה לזה". הרי אומר שכל אחד מאתנו ערב למען הכלל **ואחראי לכל יהודי בעולם**. הרעיון לא נשאר כסיסמא לפעילות בבני עקיבא, אלא מהווה יסוד לחובות הלכתיות חיוביות ושליטיות. במובן החיובי: כל יהודי יכול לקדש ולברך עבור יהודים אחרים ואף שהוא כבר **קיים המצווה בעצמו**. ולכאורה על מה מברך "וצונו"? אלא שהוא **חייב בחובות של הזולת!**

4. שולחן ערוך רבנו קסז, כג: אף מי שאינו מחויב בדבר מפני שכבר יצא ידי חובתו יכול לברך למי שעדיין לא יצא... לפי שבמצוות שהן חובה, כל ישראל ערבים זה בזה וגם הוא נקרא מחויב בדבר.

מצד שני, כשיהודי חוטא ואדם אחר היה יכול למחות בו ולא מחה – גם האחר נענש כאילו **הוא חטא**. כך אירע אחרי שנכנסו לארץ ועכן מעל בחרם ועשרות אנשים נפלו ומתו. עוד דוגמאות לכך⁵.

ויקרא כו, לו: 'וכשלו איש באחיו' – **סנהדרין כז, ב:** איש בעוון אחיו, מלמד שכולן ערבים זה בזה.

אבל מה ההיגיון לכך, שאדם אחד יהיה אחראי לרעהו? מה קושר אותנו בכלל? כתבים אדמורי"י חב"ד כי המילה 'ערבות' היא גם מלשון '**עירוב**' ו'**מעורבות**', שכן נשמות ישראל שזורות אחת בשנייה. נשמה אחת השתלשלה מראשו של אדם הראשון, אחרת מידי ושלישית מרגליו ובין כולן עוברים נימים נסתרים שמרגישים

5 **שני סיפורים להוכחת דין ערבות (שבת נד):** א. רבי אלעזר בן עזריה ראה את פרתו של שכנו יוצאת ברצועה שבין קרניה בשבת. הדבר מותר לרעתו והוא לא העיר דבר לשכנו. אולם אחר כך הצטער שלא העיר לו, משום שחכמים חולקים עליו ואוסרים זאת, ו"הושחרו שיניו מפני הצומות" שקיבל על עצמו על כך שלא מחה בשכנו. ב. עוד מסופר שם על הימים הסמוכים לחורבן הראשון, הקב"ה הורה למלאך גבריאל לרשום את האות ת"ף בדיו על מצחם של צדיקים כדי להצילם מהצרות הנוראות. אך מידת הדין ערערה על כך שהם היו יכולים למחות באנשי ירושלים ולא מחו. ואכן זוועות החורבן פגעו בראש ובראשונה בחכמי ירושלים.

6 ר' אהרן דנדרוביץ' הוא מורה בלונדון, אנגליה. בהיותו ילד בן חמש, אביו חלה ועמד בפני סכנת חיים. הדאגה הייתה גדולה אבל בדרך מפתיעה כלשהי האבא החלים וחי עוד ארבעים שנה. אחרי שחלפו השנים והוא נפטר, בא לנחם אותם ידיד אישי של אביהם בשם ר' ישראל רודזינסקי.

הוא סיפר דבר מרטיט: "עברתי ביחד עם אבא שלכם את מחנות ההשמדה הנאציים ונוצרה בינינו ידידות עמוקה שהייתה שמורה רק לאלו שעברו את התופת. כשאביכם חלה לפני ארבעים שנה, הרופאים הציעו לנתחו, אבל הביעו חשש כי המוח עלול להיפגע ולהפוך להיות "צמח". אביכם התלבט קשות והתייעץ אתי מה נכון לעשות. החלטנו לשלוח מכתבים לעשרים ושלושה גדולי ישראל ולקבל את עצתם. אלו היו הימים הקשים אחרי המלחמה, העולם היה יגע ולאיש לא הייתה אנרגיה להתעסק בצרות של אחרים, לא קיבלנו תשובות מאף אחד חוץ מכתובת אחת: 770 איסטערן פארקווי ברוקלין.

הרבי מליובאוויטש הציע שהחולה יתחיל ללמוד את שיעורי החת"ת היומיים הנהוגים בקרב חסיד חב"ד, שיעורי חומש, תהלים ותנאי, וזה יועיל לו לרפואה והצלה. "אבל אביכם היה במצב קשה שלא הניח לו ללמוד שום דבר. התקשרתי בעצמי למשרדו של הרבי ואמרתי כי החולה אינו מסוגל לקבל התחייבות כזו. הרבי השיב כי אחד מבני משפחתו יכול ללמוד עבורו. אני הסברתי כי אביכם איבד את משפחתו בשואה ואין בן משפחה מבוה.

"אם כך המצב, נאמר לי בשם הרב, אפשר **שחבר ילמד עבורו את שיעורי החת"ת**". אף שאינני חסיד חב"ד, סיים רבי ישראל רודזינסקי את סיפורו, קיבלתי על עצמי להיות החבר שילמד עבור בריאותו של אביכם. מאז, כבר ארבעים שנה רצופות, לא פספסתי יום אחד שלא קיימתי את ההוראה ללמוד חת"ת, ואכן המשך הסיפור היה ששישה שבועות אחר כך, אביכם החל להראות סימני שיפור, עד שהצורך בניתוח התייתר והוא שוחרר לביתו. הוא חי כאמור עוד ארבעים שנה".

בהערה⁷ הובא וארט משמעותי המעשיר את הרעיון.

כעת אפשר לסגור את ארבע השאלות ששאלנו: א. אנו באים להקהל כאיש אחד בלב אחד, כדי להזכיר לעצמנו שאת הקב"ה עובדים ביחד – אנשים, נשים וטף. כולנו שותפים באותה משימה וכל אחד מקריין לחבריו מאיכוותיו המיוחדות. אנשים לילדים וילדים לאנשים בחזרה.

ב. באותה דרך מבאר הרבי באריכות (לקוטי שיחות כד/178) השאלה אודות המצוות האחרונה, כתיבת ספר תורה לעצמו: בוודאי מקיימים את המצווה האחרונה ומחזיקים ספר תורה ללמוד בו. הוא מונח לפנינו בארון הקודש או על כימת הקריאה. שכן הספר הזה הוא של כל אחד ואחת מאתנו כחלק מקהילתנו הקדושה. לפני חודשים או שנים קמה משפחת 'כהן' הנחמדה ותרמה לקהילה שלנו ספר תורה והספר הפך להיות שייך לקהילתנו. המטרה של המצווה היא שיהיה לנו ספר תורה לקרוא בו – והזמן שלומדים כיום בספר התורה הוא בעת הקריאות בו בציבור. וכיון שהספר שייך לנו כקהילה, יש לנו ספר זמין תמיד לקרוא בו בכל עת שנמצא לנכון.

כמובן, לכתחילה מוטב היה שכל אחד יחזיק ספר תורה פרטי, אבל כיון שמדובר בחוויה יקרה בת יותר ממאה אלף שקל (וגם לא פשוט להניח ספר תורה בתוך סתם בית פרטי), לכן נקבע שדרך קיום המצווה היא ציבורית, באמצעות הספר של הקהילה. הדבר דומה להלכה לגבי אתרוג: באותן מדינות שהיה יקר לקנות אתרוג (כמו ארצות הקור במזרח אירופה שאי אפשר לגדל בהן אתרוגים) – הקהילה קונה אתרוג עבור הציבור וכולם יוצאים בו ידי חובה. ואף שאתרוג צריך להיות שייך לאדם הפרטי ככתוב "ולקחתם לכם – משלכם", בכל זאת קבעו חז"ל שהאתרוג של הקהילה שייך לכל אחד ואחד כחלק מהקהילה ונחשב "שלכם".

ולכן בני דורו של משה לא מיהרו לקיים את ה'צוואה', המצווה האחרונה ששמעו ממנו. כי באותו יום העניק משה ספר תורה לכל אחד משבטי ישראל, וכך שבמקביל לכך שציווה "כתבו לכם" – הגיש ספר תורה לכל אחד מהשבטים. וכך קיימו מיד את המצווה על ידי ספר תורה כללי שהיה שייך לכל אחד בהיותו חלק מהשבט.

וכמובן לא היה שייך אז שכל אחד ישיג קלף ויכתוב לעצמו ספר פרטי, שכן הם עמדו לפני תקופה סוערת של סוף ימי המדבה, חציית הירדן והמלחמות על כיבוש הארץ.

(כאן ראוי להעיר שישנה אפשרות לקיים יותר בהידור את דברי התורה ולזכות בחלק פרטי בספר תורה. הרבי עורר על מבצע קניית אות בספר תורה לילדי ישראל, וכן קניית אותיות למבוגרים בספרי התורה הכלליים (במיוחד בעת מגפה ל"ע) ובכך זוכים לשייכות פרטית בספר התורה).

ג-ה. באותה דרך מבאר האריז"ל את שתי השאלות האחרונות: מדוע מכים על החזה בחטאים נוראיים שאיש לא העלה בדעתו לעבור עליהם? ולמה הווידוי נתקן בלשון רבים? שכן אנו נושאים באחריות משותפת על הכישלונות של כולנו. כך עובדת מערכת העצבים: עצב חולה ברגל הוא חולשה של הראש וגורר בסופו של דבר צרות בצד השני של הגוף.

שער הכוונות שם: מלבד מה שנענש על חטאיו, הוא נענש על חברו מטעם הערבות, כי כל ישראל הם גוף אחד כלול מאיברים רבים. אם כן ראוי שיתוודה בלשון רבים כדי שיי- תוודה גם על חברו. ואף שיש עבירות שלא חטא, אפשר שחברו חטא בהם וצריך להתוודות בלשון רבים.

מה זה אומר בתכל'ס? מה המסר הפשוט של הקהל? השנה עלינו להיות הרבה יותר ביחד. **לעשות את הדברים הטובים באחרות עם מישו: עם ילד בבית או עם חבר נוסף בבית הכנסת.**

5. **מכתב כללי מימי הסליחות תש"מ:** כדוגמא אחת של מעשה בפועל: כשיהודים מועטים חיים במקום מסוים, נוסף על כך שצריך להיות אצל כל אחד מהם לימוד תורה וקיום מצוות בהידור, עליהם להפוך ל'קהל' וליצור יהדות של

7 בתפילות יום הכיפורים מייחלים לסליחה ומחילה על חטא מכירת יוסף. כך בחתימת הברכות מפצירים: "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון" ומובא בספרים כי "סלחן לישראל" הוא חטא העגל ו"מחלן לשבטי ישורון" הוא מכירת יוסף. הצער מגיע לשיא בתפילת "סדר העבודה" (בקהילות אשכנז), כשמאריכים לתאר את הריגתם המחרידה של עשרה הרוגי מלכות וזאת ככפרה על חטא "וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת".

עוד מובא בספר הזוהר כי המילה "כיפורים" היא "כ-פורים", היינו שיש קשר עמוק בין היום הרציני בשנה ובין היום השמח בשנה, ואחד התיקונים על חטא מכירת יוסף הוא תרומת "מחצית השקל" בפורים, ומובא בירושלמי שהוא בא ככפרה על חטא מכירת יוסף. שכן כל אחד מהאחים הרוויח חצי שקל ממכירתו ולכן כל אחד מאתנו תורם לצדקה את הכסף האסור.

מה באמת הקשר הרעיוני בין מכירת יוסף למחצית השקל, מעבר לדמיון המשקלי? הנה רעיון כביר (ראו ליקוטי שיחות כ/189): כל מריבה מבוססת על ההנחה **שאני לא צריך אותו**. יותר טוב בלעדיו מאשר אתו. בני זוג שמחליטים לקרוע את הקשר נתמכים בחשיבה ש'הוא רק נטל על החיים שלי'. אחים שקורעים את המשפחה אומרים ש'החיים יהיו הרבה יותר טובים לבד'.

זה מה שאמרנו אחי יוסף על יד הבור: "לכו ונהרגו ונשליכוהו באחד הבורות ונראה מי יהיו חלומותיו". נזרוק את הילד השחצן והנודניק לבור ונשכח את הפרק הזה בחיינו.

אבל המציאות לימדה מסר מהדהד. החיים שלהם הפכו להיות תלויים בו וכל עוד הוא חי היה להם ממה לחיות וכשהוא מת – גם להם לא נותרה אפשרות לחיות! הילד שקברו בבור, הפך בגלגולי ההשגחה להיות זה שהחזיק את כלכלת העולם. יוסף היה שר האוצר היחיד בעולם שחשך לשנות הרעב וזה שקלט אותם על ארמת מצרים והציל את חייהם ממות בטוח.

הדבר משול לשני אחים שמנתקים את הקשר, אבל אז אחד צריך תרומת כליה והאדם המתאים ביותר הוא האח המסוכסך אתו. כי הוא היחיד שנושא את הגנים שלו.

לפיכך תורמים "מחצית השקל", כדי להזכיר לדורות: אנו יחידה אחת שמפוזרת בגופים רבים וכל אחד הוא רק חלק, פרוסה, מחצית, והנפש מייחלת לקהילה ולקבוצה כדי להפוך לשלם.

קהל: להקים מוסדות חינוך של תורה, למנות מנהיג של תורה (רב), לייסד מזון של תורה (שוחט), ומובן מאליו - להקים חיי משפחה של תורה (מקווה טהרה).

לימדונו רבותינו שכשילדים מתקבצים, האבא מתקבץ איתם. החיבורים הגדולים שיקרו השנה, יעוררו בוודאי את הגעגוע של הקב"ה אלינו ונזכה בימים אלו ממש, לשמחת הגאולה השלמה ולקיבוץ הקהל האמתי בירושלים עיר הקודש, "קהל גדול ישובו הנה" כפשוטו ממש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il